

Debata o Trumanovi doktrini na konvenciji britske delavske stranke

Resolucija zahteva odpoklic britskih čet iz Grčije. Kritika politike zunanjega ministra Bevina

Margate, Anglija, 26. maja.—Trumanova doktrina, ki je ameriška finančna in vojaška pomoč državam, "katere ogroža komunizem," bo predmet debata na letni konvenciji britske delavske stranke, ki se je pričela danes v tem mestu. Več resolucij, o katerih so se člani eksekutivnega odbora zedinili, bo predloženo konvenciji. Nametno se na njej obravnava mednarodno politiko.

Ena izmed resolucij vključuje naslednji stavek:

"Konvencija delavske stranke opozarja, ker je Velika Britanija na seji varnostnega sveta Združenih narodov odobrila ameriški program glede pomoči Grčiji in Turčiji."

Ostalo besedilo resolucije obsoja britsko politiko v Grčiji, ki je vzdrževanje reakcionarne vlade na krmilu, zaeno pa zahteva odpoklic britskih čet iz Grčije. Člani eksekutivnega odbora delavske stranke bodo podpirali resolucijo, toda odločitev zavisi od 1.255 delegatov.

Druga sporna resolucija se nanaša na odnose med Veliko Britanijo, Ameriko in Rusijo. Glasovanje o tej resoluciji bo v petek. Resolucija priporoča Atlejevemu vladu, naj določi a-prioricije za vzdrževanje oborožene sile na podlagi domneve, da pripravljajo za samobrambo Velike Britanije pred Rusijo ali Ameriko ni potrebno. Resolucija priznava važnost tehničnih odnosov z Ameriko, obdržuje podvig konkurenčnih grup, obenem pa poudarja nujnost kooperacije med Veliko Britanijo in Sovjetsko unijo, da bi sklenjena pogodba med državama postala realnost.

Resolucija izraža možnost, da nas bo podrejenost kapitalistični Ameriki lahko pogrnala v depresijo. Velika Britanija, ako se hoče izogniti depresiji, naj sodeluje z državami, ki izvajajo program socialistične ekonomije."

Implikacija te resolucije je nezaupnica politiki zunanjega ministra Ernesta Bevina. On bo govoril pred delegati v četrtek na mednarodnih zadevah. Pričakuje se, da bo imel večino delegatov na svoji strani. Nadaljnje resolucije bodo prišle na dneveni red. Te zahtevajo med drugim:

Znižanje britskih oboroženih sil pred marcem prihodnjega leta. Te štejejo zdaj 1,087,000 mož.

MURRAY SE SESTAL Z VODITELJI UNIJ TELEFONSKIH DELAVCEV

New York, 26. maja. — List Herald Tribune poroča, da se je Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, sestel v Atlantic Cityju z voditelji šestih "rebelnih unij" Splošne federacije telefonskih delavcev. Na sestanku so bile razprave o reformiranju organizatoričnega odbora, ki naj bi delal za priključitev teh unij k CIO.

Sestanka se je udeležil tudi Allan S. Haywood, direktor CIO. V njegovo področje spada organiziranje delavcev. Voditelji "rebelnih unij" trdijo, da reprezentanta okrog 100,000 telefonskih delavcev.

J. J. Moran, predsednik unije telefonskih delavcev, se je izrekel za združenje s Kongresom industrijskih organizacij. Odločitev bodo morali odobriti člani unije.

Druga konferenca med voditelji CIO in telefonskih unij se

Večjo reprezentacijo delavcev v kontroli podržavljenih industrij.

Odpor proti kapitalističnemu pritisku, ki zavlačuje socializacijo nemških industrij v britski okupacijski con.

Enak status zamorskih in belopoltnih plemen v kolonijah britskega imperija in izvajanje socialističnega programa.

Legislativne reforme in svrhu izboljšanja justičnih administracij.

Demokratizacijo vzgoje in zavrnjenje stare tradicije, ki omogoča vzdrževanje šol enega tipa za otroke bogatinov, drugega pa za otroke delavcev.

Revizijo sistema vojaških sodišč in ustanovitev ustroja za reševanje pritožb vojakov. Razlika v položaju vojakov in častnikov naj se izravna v svrhu izenačenja pravic in dolžnosti.

Premestitev jugoslovanskih častnikov

Monakovo, Nemčija, 26. maja.—Skoro 300 bivših rojalističnih jugoslovanskih častnikov bo premeščenih iz taborišča za razseljene osebe pri Bad Aiblingu danes, ker podžigajo nemire med bivšimi jugoslovanskimi vojniki v taborišču. Naznanilo je objavila pomožna organizacija UNRRA. Ameriške vojaške čete bodo nadzirale premestitev. Bivši častniki terorizirajo one Jugoslovane v taborišču, ki bi se radi vrnil domov.

Znanstvenik za ustanovitev svetovne vlade

Chicago, 26. maja.—Dr. Edward Teller, atomski znanstvenik, je predlagal ustanovitev svetovne vlade v svojem govoru pred dijaki in profesorji univerze Northwestern. Dejal je, da se bodo vojne v bodočnosti odvrnile le, ako bodo države izročile vse civilne in vojaške oblasti svetovni vladi. On je ponovil trditve, da obrambe proti atomski bombi ni.

Arabci napadli židovsko taborišče

Jeruzalem, Palestina, 26. maja. — Grupa oboroženih Arabcev je napadla židovsko taborišče pri Gazi z ročnimi granatami. Več židov je bilo ranjenih. Prej so člani židovske podtalne organizacije napadli arabsko naselbino pri Feji. V bitki, ki je sledila, je bilo pet Arabcev ubitih in dvanajst ranjenih.

bo vršila v Washingtonu ta teden. Pričakuje se, da bo uspešna.

Na sestanku v Atlantic Cityju so bili navzoči tudi reprezentanti neodvisne unije telefonskih delavcev, v kateri so včlanjeni delavci, uposleni v tovarnah Western Electric Co., in nekaterih drugih unij. Gibanje za spojitve s CIO je odmev nedavne splošne stavke telefonskih delavcev.

Moran je dejal, da je stavka dokazala, "da ne moremo uspešno funkcionirati kot separata grupa. Potrebna je združenost s CIO."

Unije telefonskih delavcev so oklicale stavko, ko je bila zahteva za zvišanje plače za dvanajst dolarjev na teden odbita. Bila je končana s kompromisom. Unije so izvojevale popravčno zvišanje plače za štiri dolarje na teden.

FRANCOSKA UNIJA OKLICALA SEDEČO STAVKO

Demonstracije izpričale moč komunistične stranke

RAMADIER UVELJAVIL ODREDBO

Pariz, 26. maja.—Voditelji unije elektrarskih in plinskih delavcev so oklicali sedečo stavko v električnih centralah in plinarnah. Pričela se bo v sredo in trajala bo 24 ur. Oklic je odprto izzivanje vlade, katere predsednik je socialist Paul Ramadier.

Z namenom, da prepreči grozeče paraliziranje obrata, je Ramadier podpisal in uveljavil odredbo, ki določa revizicijo električnih central in plinarn. Poučeni krogi trdijo, da se bo Ramadier poslužil oborožene sile za enforcement odredbe.

V elektrarnah in plinarnah je uposlenih okrog 85,000 delavcev. Ti izvajajo močan pritisk na vlado za zvišanje plače za 15 odstotkov.

Voditelji unije so izjavili, da bodo delavci šli v elektrarne in plinarne v sredo, ne bodo pa delali. Slična sedeča stavka je bila oklicana v Franciji l. 1936.

Listi pišejo, da bo sedeča stavka preizkušnja moči med vlado in delavskimi unijami. Obe strani sta trdovratni. Napetost se je povečala po izločitvi komunističnih ministrov iz Ramadierjeve koalicijske vlade.

Ramadierjeva akcija je ekonomskega in političnega značaja. Premier hoče uveljaviti oblast svoje vlade v konfliktu z delavskimi organizacijami, ki so pod vplivom komunistične stranke. "Vlada bo storila vse za odvrnitev preteče stavke," je rekel premier v svojem govoru pred člani ustavne skupščine. "Oni, ki bi se upirali, bodo kaznovani."

Komunistična stranka je demonstrirala svojo moč v Parizu. Več tisoč komunistov se je udeležilo pohoda na pokopališče Pere Lachaise, kjer so se

Iskanje važnih rudnin v Rusiji

Amerika naj prekosi sovjetski program

Washington, D. C., 26. maja.—Senator Brewster, republikanec iz države Maine, je dejal, da je Sovjetska unija začela največjo kampanjo v svoji zgodovini v področju iskanja važnih rudnin in naglasil, da jo mora Amerika posnemati in prekiniti njen program.

Senator je dejal, da je Rusija mobilizirala 60,000 znanstvenikov, geologov, inženirjev in delavcev za iskanje rudnin na ozemlju v obsegu 385,000 kvadratnih milj. Organizirala je 800 geoloških odprav, ki iščejo premog, železno rudo, olje in druge važne snovi.

Brewster je citiral poročila iz zanesljivih virov, ki naglašajo, da se ne more nobena druga država primerjati z Rusijo v obsegu iskanja važnih rudnin. On je član senatnega odbora, ki vodi preiskavo obrambnega programa. Senatorjeva izjava je v bistvu opozorilo, da mora Amerika tudi storiti potrebne korake, da ne bo zaostala za Rusijo. To naj stori v svojem lastnem interesu.

Krvave parlamentarne volitve v Lebanonu

Beirut, Lebanon, 26. maja.—Ena oseba je bila ubita in mnogo ranjenih v teku parlamentarnih volitev v tej deželi na Srednjem vzhodu. Voditelji glavne stranke opozicije so obdžili vlado teroriziranja volitev in sleparij. Volitve so bile prve, odkar je bil francoski mandat nad Lebanonom preklican.

vršile ceremonije in spominske svečanosti v počast komunardom, žrtvam masakra l. 1871. Masaker je bil konec pariške komunne.

Svečanosti so se prvič po mnogih letih vršile brez udeležbe socialistov. Slednji so ostali doma. Komunisti so nosili rdeče zastave in prepevali francosko himno in "Internacionala." Socialisti so naznanili, da bodo počastili spomin komunardov ta teden.

Domače vesti

Nova grobova

Milwaukee.—Dne 24. maja je naglo umrla vsled kapi Johana Zorich, stara 46 let, doma iz Kamnika, Gorenjsko, članica JPZS. Zapuška moža, dva sinova in dve hčeri, in starem kraju pa sestre.—Po večletni bolezni je 23. maja v West Allisu umrla Mary Bewitz, stara 67 let, rojena na Češkem, v Ameriki 55 let, poročena s Slovencem. Zapuška moža Johana in dva sinova.—Oba pogreba je imel v oskrbi Emencev zavod.

Smrt v starem kraju

Ely, Minn.—Tukaj živeči sorodniki so prejeli vest iz starega kraja, da je 15. aprila v Ljubljani umrl bivši Amerikanec Anton Selikar, star 80 let. V Ameriko je prišel leta 1900, delal v tukajšnjih rudnikih, v stari kraj pa se je vrnil 1923. Tu zapuška tri hčere — Kristine, Alice in Mrs. Jenko—in sina, v starem kraju pa 90 let starega brata.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Progressivne Slovence so prispevale \$500 v obrambni sklad Enakopravnosti, katero toži Franc Gabrovšek za \$200,000 odškodnine vsled "obrekovanja".—Umri je Andrej Kotnik, ki je pred več leti izgubil roko pri delu v tovarni. Star je bil 56 let, doma z Vrha, fara Stari trg, Notranjsko, član društva Loške doline in SMZ. Tukaj zapuška ženo.—V predmestju Bedfordu je umrla Anna Kikel, roj. Adam, stara 62 let. Zapuška moža Jakoba, dve poročeni hčeri in sina.—V bolnišnici Glenville se nahaja Frank Zigman iz Collinwooda. Podvrčel se je moral operaciji.—Pri družini Stefan Flika so se oglasile rojenice in pustile drugorojenčka. — Poročila sta se Andrew Zupancic in Margaret Havrilo.

Nov grob na zapadu

Northport, Wash. — Dne 20. maja je umrla Ana P. Dimitrovič, stara 80 let, doma iz Srednje vasi pri Goricah, Gorenjsko. Tukaj zapuška moža, sina, sinah in tri vnuke, v Clevelandu brata Jamesa I. Rotterja, v starem kraju pa sestro.

Podržavljanje industrij v Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 26. maja.—Parlament je sprejel zakon, ki določa podržavljanje vseh industrij. Vse bodo prišle pod vladno kontrolo, ki bo trajala pet let.

Zamorec dobil zavetje pred drhaljo

Raleigh, N. C., 26. maja.—Dva federalna detektiva sta vzela v zaščito zamorca Godwina Busha in ga s tem rešila pred belopoltno drhaljo, ki ga je nameravala linčati. Detektiva sta odvedla zamorca v državno jetnišnico.

Dogovor glede bodočnosti Koreje je bil sklenjen na konferenci zunanjih ministrov Rusije, Velike Britanije in Amerike v Moskvi v decembru l. 1946. O tem so bile diskuzije tudi na zadnji moskovski konferenci.

VODJA KOREJSKIH DESNIČARJEV SE PREMISLIL

Sodelovanje s člani ameriško-ruske komisije

KONFLIKTNO TOLMAČENJE DEMOKRACIJE

Seoul, Koreja, 26. maja.—Dr. Singman Rhee, vodja korejskih desničarjev, je revidiral svoje stališče. Na sestanku s časniki karji je izjavil, da ne bo vodil opozicije proti udeležitvi Korejcev v razgovorih s člani skupne ameriško-ruske komisije, ki so se sestali v tem mestu in obnovili pogajanja glede ustanovitve začasne vlade za vso Korejo, ki je razdeljena na dve polovici. Južna Koreja je pod okupacijo ameriških čet, severna Koreja pa pod okupacijo ruskih sil.

Rhee je prej kritiziral pogajanja med Američani in Rusi. Dejal je, da ne vidi razloga, zakaj naj bi se Korejci zanašali na ta pogajanja. Slična pogajanja lansko leto so se izjavila.

Pred časniki karji je Rhee izjavil, da se ne navdušuje za pogajanja sedaj, ker ne more doumeti forme poverjenjstva, katero hočejo vveljaviti za Korejo. Naglasil je, da vidi konflikt med ameriški in ruskim tolmačenjem demokracije.

General John R. Hodge, poveljnik ameriške okupacijske sile v južni Koreji, je izrazil upanje, da bo Rhee dobil večji vplod v situaciji, ker je revidiral svoje stališče.

Razgovori med člani skupne ameriško-ruske komisije, ki so se vršili pred enim letom, so prišli v zastoj. Zediniti se niso mogli glede vprašanja, s katerimi političnimi grupami naj bi se člani komisije posvetovali v prizadevanjih glede formiranja začasne korejske vlade.

Nov poskus je bil storjen zadnji teden. Seja članov skupne komisije je bila sklicana po izmenjavi not med ruskim zunanjim ministrom Molotovom in ameriškim državnim tajnikom Marshallom.

Rhee je dal časniki karjem kopije pisma, ki je bilo dostavljeno skupni komisiji. To vsebuje prošnjo, naj komisija informira Korejce o vseh detaljih predlaganega poverjenjstva in pojasni demokratična načela, na katerih naj bi bila osnovana začasna korejska vlada.

Dogovor glede bodočnosti Koreje je bil sklenjen na konferenci zunanjih ministrov Rusije, Velike Britanije in Amerike v Moskvi v decembru l. 1946. O tem so bile diskuzije tudi na zadnji moskovski konferenci.

TEKSTILNA UNIJA NE BO ZAHTEVALA ZVIŠANJA PLAČE

Boston, Mass., 26. maja.—Unija združenih tekstilnih delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je naznanila, da ne bo zahtevala zvišanja plač od kompanij v novoangleških in osrednjih državah v tem letu. Veljavnost pogodb med unijo in kompanijami bo potekla 1. avgusta.

Program za tekstilno industrijo je bil sprejet skoro oglasno na letni konvenciji unije. Sprejete je priporočal Emil Rieve, predsednik unije. Na konvenciji je prišlo 329 delegatov, reprezentantov 90,000 delavcev, ki delajo v tekstilnih tovarnah v novoangleških državah, New Yorku, Pennsilvaniji in New Jerseyju.

Resolucija, da unija izvaja pritisk na vse člane kongresa iz novoangleških držav, naj podpira

jo zakonski načrt glede zvišanja minimalne plače na 65 in 75 centov na uro, je bila sprejeta. Sprejet je bil tudi predlog, naj unija, ko se bo pričela pogajati z delodajalci, zahteva sedem plačanih praznikov v letu, dalje letne počitnice in izboljšanje zavarovanja delavcev.

Rieve je izjavil na sestanku s časniki karji, da kompanije lahko znižajo cene tekstilnemu blagu in s tem povečajo promet. To bi bila garancija stabilne uposlenosti delavcev v tekstilni industriji. Kompanije bodo lahko tudi modernizirale svoje tovarne.

"Možnost depresije v tekstilni industriji ni izključena," je rekel Rieve. "Kompanije v južnih državah lahko znižajo plače, ker delavci niso organizirani."

Kaj stori Truman? ... Če bi delavstvo imelo svojo močno politično stranko, bi ne bilo sluha o kakšni protidelavski zakonodaji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Konvencija SANSa in koncert miss F. Unetič

Cleveland, O.—Prihodnji petek, sobota in nedelja bodo zgodovinski dnevi ameriških Slovencev, onih Slovencev, kateri so ponosni na svoje rodne brate in sestre v rojstnem kraju, kateri so se postavili na branik svoje grude, proti nabišizmu, za svobodo sebe in svojih potomcev. Iz vseh delov Združenih držav se bodo zbrali delegati Slovensko-ameriškega narodnega sveta na zborovanju, katero se bo vršilo v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave., Cleveland, O. V imenu Slovenskega delavskega doma in direktorija vam kliče mo dobrodošli! Pozdravljeni!

Važno vprašanje na tem zborovanju bo bodoče delo SANSa, nanašajoče se na ameriške Slovence, na naše kulturno in prosvetno delo. Ameriški Slovenci imamo veliko kulturnih ustanov, dramskih in pevskih organizacij, čitalnic itd., toda akutno pa nam primanjkuje gradiva za razvoj naše pesmi in besede. Kar imamo, je v veliki večini tuje, prestavljeno iz tujih jezikov, v katerem pa ni naših šeg in navad ter narodnih običajev. Melodije pesmi nimajo v sebi tistega, kar je našemu posluhu prijetno, dramske igre nimajo nič tistega, kar je res naše. Naši pevski zbori potrošijo ogromno denarja za razne operete in dodatne partiture, toda kaj hočemo, kajti do sedaj nismo imeli domačega gradiva. Predvojna Jugoslavija se za ameriške Slovence ni absolutno nič brigala v nobenem pogledu in še najmanj pa za naše kulturno gibanje. V novo in svobodno Jugoslavijo imamo upanje, da se prične za nas zanimati in nam da ono, kar smo do sedaj tako pogrešali. Seveda za vse to je potrebno nekoga, kateri naj bi bil nekak centrum celotne zveze med našo staro in novo domovino. Po mojem mnenju naj bi bil SANS ta centrum in skoraj gotovo smo, da se bo temu vprašanju posvetilo največ časa na tem zborovanju.

Da ne bo delegaciji SANSa iz zunanjih naselbin dolgočasno med nami, je pripravljali odbor aranžiral tudi kulturne zabave. V petek večer bo podan koncertni program od naših clevelandskih pevskih zborov, v soboto večer pa bo banket v počast našemu pionirju, borcu za pravico in boljši obstoj delovnih mas, Etbinu Kristanu ob njegovi 80-letnici. Mož je v svojem življenju napravil ogromnega dela za dobrobit proletarskih mas. Širil je idejo svobode, stanovske zavestnosti, pripravil polje, katero naj bi nekega dne rodilo sadove za o ne, ki ga obdelujejo. Ni bila njegova pot postлана z rožicami, pač pa s trnjem. Mož ni obupal in ravno taki ljudje kot je mr. Kristan so z svojim delom dosegli to, da imamo danes organizacijo kot je SANS, v kateri so včlanjeni progresivni elementi ameriških Slovencev. Vse te prireditve se bodo vršile v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave., v katerem se bo tudi vršilo zborovanje.

Morda se bo konvencija zavlekla tudi v nedeljo. Pa četudi ne, skoraj gotovo bo več delegatov ostalo med nami v nedeljo. Vse one, ki bodo v nedeljo še v Clevelandu, pa vabimo, da pridejo na koncert v Slovenski dom na Waterloo rd. (Collinwood). Ob 4. uri popoldne bo podala miss Florence Unetič pestri koncert z izbranim programom.

Florence je poznana naša pevka z izredno lepim in čistim soprano glasom. Kot sedemletno dekletce je pristopila k mladinskemu pevskemu zboru SDD, in ko je dorasla, je pristopila k zboru Jadranu, v katerem je še danes aktivna članica. Kadar je Jadran podal koncert ali pa opereto, Florence je vedno imela vodilno vlogo in jo tudi najbolje izvršila. Kadar je imela ta ali ona organizacija svojo proslavno prireditev ali koncert, Florence je vedno z veseljem obrazom in lepo pesmijo obogatela program. Njo ni sram govoriti slovensko in peti pesmi v jeziku svoje matere. Prava redkost med našo mlajšo generacijo.

Koncertni program se prične točno ob 4. uri popoldne. Po programu se bo serviralo večerjo v spodnji dvorani in poznani Kristoforovi bratje bodo igrali valčke in polke. Ob 8. uri pa bo prišel v avditoriju igrati Valdualov orkester. Torej ples bo v obeh dvoranih.

Volni tejak Robert Patterson pripetja naslušno kolejno Philipu Murrayju, predsedniku CIO, za njegovo zaščito, ker je med vojne pomagal vladi pri mobiliziranju delavcev. Enako so delali tudi drugi uslužniki, zdaj pa jih je reakcija v kongresu nagradila z drakonsko antidelavsko zakonodajo. Enako tudi še več državnih abornic.

pila k zboru Jadranu, v katerem je še danes aktivna članica. Kadar je Jadran podal koncert ali pa opereto, Florence je vedno imela vodilno vlogo in jo tudi najbolje izvršila. Kadar je imela ta ali ona organizacija svojo proslavno prireditev ali koncert, Florence je vedno z veseljem obrazom in lepo pesmijo obogatela program. Njo ni sram govoriti slovensko in peti pesmi v jeziku svoje matere. Prava redkost med našo mlajšo generacijo.

Koncertni program se prične točno ob 4. uri popoldne. Po programu se bo serviralo večerjo v spodnji dvorani in poznani Kristoforovi bratje bodo igrali valčke in polke. Ob 8. uri pa bo prišel v avditoriju igrati Valdualov orkester. Torej ples bo v obeh dvoranih.

Florence bo pela sledeče pesmi: Uspavanka (J. Pavčič), Mother Machree (v slovenščini — E. Ball), II. del: narodne pesmi. Rdeči Sarafan (A. Foerster), Skrjanček poje, žvrgoli (M. Hubad), Venček: Rožice ne bom trgala (J. Žirovnik), Kje so moje ročice (G. Ipavec), Tam na vrtni gredi (J. Oevirk), III. del (partizanske pesmi): Vesele veter in venček partizanskih popevk, nato sledi 20 minut odpora.

Po odmoru pa zapoje: Lia's Air (C. Debussy), Apres un Reve (G. Fauré), Depuis le jour (G. Charpentier), Non so piu cosa (iz Marriage of Figaro — W. Mozart), Batti, batti (iz Don Giovanni — W. Mozart), Un bel di (iz Madame Butterfly — G. Puccini), Crying of the Water (L. Campbell-Tipton), In the Silence of the Night — (S. Rachmaninoff), Faithful Lover (T. Arne), ter zaključno Zormanovo Oj, večer je že. Vse pesmi bo na piano spremljala miss Dorothy Vogrin.

Iz navedenih pesmi lahko videte, da to ne bo samo lep program, pač pa tudi umetniški. Miss Florence Unetič je z svojimi dosedajnimi nastopi dokazala, da je prava umetnica, posejdujoč kristalno čisti glas, in zasluži, da ta koncert posetimo v zahvalo, kar je ona že darovala na oltar naše kulture. Nastopil bo tudi celoten pevski zbor Jadran z odlomki iz operete "Cigan Baron". Torej, ako želite par ur duševnega užitka in dobre zabave, posetite ta koncert v SDD.

Vincent Coff.

Predkonvenčno poročilo podružnice 49 SANSa

Oglesby, III.—Druga konvencija organizacije SANS je tu. Vse kaže, da bomo morali tudi v bodoče podpirati to nadvse važno organizacijo. Kateri se

zavedamo, koliko dobrega in informativnega dela je izvršil SANS v minuli vojni, bomo še naprej delovali in podpirali to edino našo politično organizacijo, katera nas veže s slovenskim narodom v preroini domovini.

Tako je bilo sklenjeno na izredni seji naše podružnice št. 49, katera pa je bila na žalost bolj slabo obiskana. Nekateri niso čitali vabila v Prosveti, zoper drugi pa se ne brigajo za stvar, ker menijo, da je delo za staro domovino že končano. Seveda, v preteklosti so veliko delali za to organizacijo vsi zavodni zastopniki, kakor tudi drugi, za kar zaslužijo vse priznanje.

Pred seboj imam skupni račun naše podružnice, ki ga je sestavil blagajnik F. Ravnikar. Za jugoslovansko pomožno akcijo smo zbrali \$1,888.81, poslali v urad SANSa \$1,431.70, za otroško bolnišnico v Sloveniji \$1,500, darilo za slovenske vojne ujetnike v Združenih državah \$12, prevozni stroški za staro obleko \$80.44, torej skupno izplačali \$4,912.95.

To je prava lepa vsota. Sodelovalo je osem društev SNPJ, dve iz DePuea, dve iz Oglesbyja in štiri iz LaSalla. Naj še omenim, da sta bili dve imeni izpušeni v poročilu br. Ravnikarja v Prosveti. Pomota se je pripetila v tiskarni. Izpuščena sta bila darovalca za otroško bolnišnico L. Zevnik, ki je daroval \$10, in Joe Gregorič, ki je istotako prispeval \$10. Br. Ravnikar ima tozadevno potrdilo iz gl. urada SANSa, tako da se lahko vsakdo prepriča, da je vse v redu in pošteno zapisano.

Zadnja prispevatelja, katerih imeni še nista bili objavljeni, sta Joe Scheck, ki je daroval \$10, in društvo 95 SNPJ \$5. Pri društvu št. 2 pa še vedno nekaj članov plačuje članarino. To je predkonvenčno poročilo naše podružnice št. 49 SANSa. Christina Nadvešnik, tajnica.

O izumrli naselbini na Zapadu

Milwaukee, Wis.—Kér je prav zadnji mesec preteklo 30 let, odkar sem se preselil iz premogarske naselbine Sublet, Wyo., v Milwaukee, se mi pogostoma zbuđi spomin na tisti kraj.

Te naselbine ni več, vendar pa je tam v bližini Kemmererja in Diamondvilla nekaj premogarjev, ki so nekaj živeli v Subletu. Če je v teh krajih Sansova podružnica in če bo kakšen delegat na Sansovi konvenciji v Clevelandu, me bo jako veselilo, če se bo dal spoznati. Tam je bil nekaj dobro poznan John Kochevar in družina, kakor tudi Franciška Felicitjan in otroci. Slednji so moji sorodniki, a nimam njihovega naslova.

mererja. Do nje se je prišlo po nekem jarku in je nisi videl poprej, dokler nisi tja došel. Iz nje pa se ni videlo drugam kot v zrak. Tudi po zunanosti je bil ta kraj žalosten, kajti poleg nekaj boljših hiš je bilo največ takih bajt, ki so jih postavili pečlarji sami. Kdor je prišel v Sublet iz večjega mesta ali drugih lepših krajev, je obstal in za trenotek premišljal, če bi ostal tam, ali bi se takoj vrnil nazaj. Posebno hude preizkušnje je preživljal novinec v premogorovu št. 5, kakor sem jih preživljal tudi jaz.

Ze poprej sem delal v svinčenih in železnih rudnikih, ne pa v premogovniku. Omenjeni rov je bil od vseh najslabši, ki sem kdaj delal v njih. Vse to sem omenil zato, ker nisem kljub dolgočasni naselbini še v nobeni drugi premogarski naselbini srečal tako vesele ljudi. Toliko petja, godbe in plesa nisem slišal in videl nikjer drugje. Torej kjer je ena stran tako privlačna, se človek privadi tudi slabi strani in tako sem živel v Subletu tri leta.

V tistih časih je po slovenskih naselbinah vladala še precej velika tema in nezavednost, tako tudi v Subletu, in dasiravno je bila naselbina še mlada in oddaljena v zapuščenem kraju, smo vendar imeli tam tudi že cerkev. Duhovniki so hodili tja maševat iz drugih naselbin. Tudi neki Slovenec iz daljnega Rock Springsa je večkrat prišel in nam je delal precej preglavic, ko smo pričeli z naprednim gibanjem.

Leta 1916 smo ustanovili tudi društvo SNPJ, ki je dobilo številko 267. Do takrat je vladal v naselbini mir, dasiravno so nas pričeli katoliški duhovniki po strani gledati; veliko razburjenje pa je nastalo kmalu potem, ko smo ustanovili slovenski socialistični klub, ogenj v stehi pa je nastal v istem letu, ko je imel Etbini Kristan gorniško turo po zapadu in smo ga povabili tudi v Sublet. Kristan se tega časa še gotovo spominja.

Napredna misel je tiste čase na zapadu močno rastla in tudi v Subletu smo imeli Slovenci večino. Na Proletarca je bil naroden vsak napredno misleč rojak. Spominjam se še, ko sem v enem dnevu dobil 25 naročnikov nanj.

Naselbine Sublet ni več na zemljevidu, toda jaz imam še marsikaj povedati o njej in morda bom kaj napisal o njeni zgodovini ob priliki.

Chas. Kramer.

Pozdravljena delegacija in odborniki SANSa!

Cleveland, O.—Konvencija organizacije SANS je tu. Izvoljeni so mnogi delegati in delegatnje, možje in žene slovenskega naroda v Ameriki, ki se zavedajo potreb svojega renevanja in opustošenega naroda v stari domovini.

Vsi delegati, delegatnje in glavni odborniki so pridno delali za svoje trpeče brate in sestre v Jugoslaviji, za kar jim vse priznanje. Niso se ustrašili pobirati prispevke od hiše do hiše za staro domovino. Delovali bodo tudi v bodočnosti za blagor svojega naroda.

Iskreno pozdravljena delegacija druge konvencije SANSa! Anton Jankovich, delegat.

Spomini iz mladih let II.

Witt, III.—Nekega dne so nas ponovno dali delati zunaj. Vseh skupaj nas je bilo 15. Paznik nam je dejal, da moramo delati toliko časa, da vse razložimo, jaz pa sem takoj odgovoril, da ne bom delal več kot do petih zjutraj, naker je on jel zagotavljati, da bomo obli plačano za nadčas. Ne boš kašo pihal, sem si mislil in mu odgovoril, da sem bil že enkrat poprej potegnjen za nos.

Ob petih zjutraj nas je osem delavcev odložilo orodje in smo šli domov. Paznik je kričal za nami, a bili smo gluhi. To se je zgodilo v soboto zjutraj, v

ponedeljek pa se odpravim na popoldanski ših, kot po navadi. Ko sem prišel na prostor, kjer so klicali delavce po imenu, je bilo naznanjeno, da so ti in ti delavci odslovljeni, seveda Jože Hauptman je bil prvi med njimi. Nisem se prav nič obotavljal, temveč sem se hitro oblekel, šel na postajo in se odpeljal v Litijo, od tam pa sem jo mahnil domov, kjer sem ostal do meseca septembra.

Večkrat sem se prizadeval, da bi dobil delo v Zagorju ob Savi, končno pa se mi je le posrečilo s pomočjo mojega strica, ki je tam delal mnogo let. V Zagorju sem se hitro seznanil z ljudmi. Tedaj so tam tudi ustanovili Sokola, a jaz sem bil samo začasni član. Za starost so izvolili gostilničarja Medveda, ki je bil jako naprednega duha. Gostilno je imel blizu cerkve. Župnik, katerega so klicali "zagorski Jaka", in Medved sta bila taka prijatelja kot pes in mačka.

Sokolsko društvo je kupilo zastavo, ko pa so vprašali Jaka, če bi jo hotel blagosloviti v cerkvi, je odgovoril, da taka čunja ne sme v cerkev. Jaka je vsakega črtil, kdor je zahajal v Medvedovo gostilno. Nekeč pa smo se dogovorili, da gremo k njemu k spovedi. Tako smo tudi storili. Bilo je za veliko noč 1. 1893. Odpravili smo se kot se spodobijo katoliškemu človeku in se napotili v cerkev. Vseh skupaj nas je bilo približno 20.

Prvi je stopil k spovedniški tisti, ki ga je Jaka prav dobro poznal. Kakor hitro je župnik odprl tisto lincio, je dejal: "No, kaj pa ti hočeš?" Odgovoril je: "Kaj hočem? K spovedi sem prišel." Nato ga je Jaka vprašal, če še kaj zahaja v gostilno k Medvedu. Prizdnil je, naker je spovednik rekel, naj pojde k Medvedu po odvezo, kajti on je ne more dati tako velikemu grešniku. Spoved se je končala, naker je prišel na vrsto drugi, tretji, četrti, peti itd. Vsi smo imeli približno enako spoved. Potem pa je bilo Jaku vsega dovolj, je pa kar na glas dejal iz spovednice ostalim, če kateri izmed njih zahaja k Medvedu, naj gre kar k njemu po odvezo. Eden izmed nas pa mu je zabrusil, naj nam da pet goldinarjev in imeli bomo vsi dobro odvezo pri gospodu Medvedu, naker smo odkorakali iz cerkve. Kaplanček, ki je spovedoval nasproti Jake, se je pa prihljujleno smejal, ker je dobro vedel, da smo imeli Jaka za dvojnega Jakata.

V Zagorju so bili tudi steklarji ali "glazarji", ki so delali steklo. Steklarji so nazivali premogarje knape in niso se nič kaj ljubili med seboj, ampak se takoj stekli, kakor hitro so kupili skupaj. Steklarji so si skupaj nemško zastavo in vprašali župnika Jaka, naj jo blagoslovi, kar jim je on z veseljem ustregel. Slavnost se je vršila 24. junija 1893. Na soboto popoldne so imeli veselico in ko so bili steklarji najbolj židane volje, je pričelo leteti v dvorano kamenje iz vseh strani. Kmalu je bilo vse temno in steklarji so se morali poskriti kamor so se mogli.

Drugi dan je bila nedelja in tisto nemškutarsko čunjo so zanesli na sredo cerkve. To je silno razkačilo Sokole, posebno pa starost Medveda. Namignil je nam, da je največja sramota, da imajo nemškutari več ugleda pri župniku kot pa mi, ki smo rojeni na Slovenskem. Hitro smo napravili načrt — v nedeljo po krščanskem nauku je bila nemškutarska zastava že raztrgana in namazana, tako da ni bila več za rabo.

Medved je imel poleg gostilne tudi jako veliko dvorano. Šli smo tja in že je čakal na nas sodček piva in tudi nekaj za pod zob.

Dobrih deset dni po opisanih ceremonijah pa sva bila z mojim bratrancom (on se sedaj nahaja nekje v Chicago) odslovljena radi tiste nemškutarske čunje. Bila sva obdolžena, da sva midva naredila tisti veliki greh, a faktično sva bila ne-

(Dalje na 3. strani)

Atomska politika ne prinese miru

Odkar je 6. avg. 1945 treščila prva atomska bomba na Japonsko, ni bilo nobeno vprašanje toliko in tako stanovito v ospredju kot je vprašanje atomske bombe in mednarodne kontrole atomske energije. Sem pa tam važni mednarodni dogodki to vprašanje sicer trenutno potisnajo na stran, toda vedno se znova in znova pojavljajo pred javnostjo. Skoraj ne mine dan, da se večje meščansko časopisje ne bavi s tem vprašanjem v eni ali drugi obliki, prav tako tudi vse resnejše revije. Robert Hutchins, rektor Čikaške univerze je že večkrat dejal, da se o kakem drugem vprašanju sploh ni vredno baviti, dokler bo visel ta novi Damoklejev meč nad človeštvom, dokler ne pride do mednarodnega sporazuma o učinkoviti kontroli atomske energije.

Zadnje dni je to vprašanje zopet prinesel v ospredje Andrej Gromiko, načelnik sovjetske delegacije v glavnem stanu Združenih narodov. O vprašanju je govoril na banketu Ameriško-ruskega instituta v New Yorku, kjer je ponovno orisal ruski načrt in ruske pogoje za svetovno kontrolo atomske energije. Odkar je to vprašanje prišlo pred svetovni tribunal, smo iz njegovih ust slišali že različne verzije in variacije ruskega "programa." To besedo stavimo v narekovanje ali ušesca valed tega, ker Moskva svoj "program" pogosto spreminja. Na identične faze tega vprašanja pravi enkrat "da," drugič "ne." Povsem dosledna in jasna je le na eni točki: v zahtevi za "likvidiranje" atomske bombe in prepoved izdelovanja istih kot prvi korak k svetovni kontroli atomske energije. Glede nekaterih drugih točk pa Gromiko enkrat pravi tako, drugič drugače. V svoji prejšnji izjavi meseca februarja je na primer rekel, da je tudi Rusija za svetovno kontrolo vseh sredstev v zvezi s produkcijo atomske energije, to je od surovega materiala (uranijakih rudnikov etc.) do izgotovljenega produkta in vseh vmesnih faz in postaj. V tem zadnjem govoru pa se je zopet vrnil k prejšnjemu ruskemu stališču, to je proti vsaki mednarodni posesti atomskih tovarn, "peči" (piles) in rudnikov v posameznih državah, kakor pravičnega ameriški načrt.

Iz vsega tega sledi, da je mednarodni sporazum o kakršni koli svetovni kontroli atomske energije še daleč. Vzrokov za to je več. Vsi imajo svoje korenine v konfliktnih interesih in nazorih in motivih obeh velesil. Kaj je glavni vzrok, je seveda težko položiti prst nanj. Najbrže sta dva. Eden teh je, da je Moskvi znano, da so kljub oficelnemu stališču ameriške vlade v tej deželi mogočne sile, ki so faktično proti vsaki mednarodni kontroli atomske energije. V vrsto teh sil spadajo ultranacionalisti, vsa vojaška klika z generalnim štabom na čelu in tudi mnogi reakcionarni politiki. To je bilo razvidno posebno v mučni in škandalozni Lillenthalovi aferi, ki se je vlekla pred senatnim odsekom in senatom samim skoraj dva meseca. Lillenthal je bil končno potrjen za načelnika zvezne atomske komisije, toda tista debata in manevri so pustili za sabo velike dvome in vprašaje. Sigurno so prav tisti manevri in debate, v katerih so nekateri senatorji odprto hujskali na vojno proti Rusiji, toliko vplivale na Moskvo, da je glede prej omenjene točke (da bi svetovna atomska avtoriteta postala absoluten gospodar nad vsemi fazami atomske produkcije) zopet spreminila svoje stališče.

Iz Washingtona se danes prihajajo poročila, da je močna vojaška in militaristična klika dan in noč na delu, da izpodkoplje civilno kontrolo atomske energije v tej deželi in da prej ali slej dobi kontrolo nad zvezno atomsko komisijo. Na drugi strani so vsi vladni (in vladajoči) krogi s senatom vred soglasni v tem, da Amerika ne bo popustila niti za las od svojega načrta, posebno pa se ne bo odpovedala svojim atomskim bombam kot zahteva Rusija predno se bo prepričala, da je svetovna kontrola atomske energije učinkovita. Njih argument je, da bi bilo bedasto dati iz rok orožje, kakršnega nima nobena druga država. In posebno še tako orožje kot je atomska bomba! Na drugi strani seveda priznavajo, da ne bo vzelo veliko let, ko bodo do tega orožja prišle tudi druge države, predvsem pa Rusija. Toda predno bo ona prišla do tega orožja, bomo mi lahko imeli že tisoče atomskih bomb, in sicer ne takih, kakršne je treščila na Hirošimo ali Nagasaki, marveč šeststokrat, morda tisočkrat silnejše!

Drugi glavni vzrok, da se Rusija toliko upira ameriškega načrta, ki je bistveno ali vsaj na papirju v resnici temeljit in revolucionaren, pa je v tem, ker se boji, da bi zapadne sile, ki bi imele večino v kontrolni komisiji, kakor jo imajo tudi v Z. N., zaščitnem svetu, sploh na vseh mednarodnih konferencah, preračunano zavirale gospodarski razvoj v Sovjetski uniji kot tudi vseh drugih levicarsko usmerjenih državah. Ta bojazen je lahko na mestu, ali pa tudi zgrešena. Orpa je vsekakor na izkušnjah, in sicer ne samo iz zadnjih par let, marveč skoro na vso zgodovino ZSSR. Izjema je bila le kratka doba med zadnjo vojno — od Hitlerjevega napada Rusije do njegovega poraza — ko je bil začasno premosten prepad med Sovjetsko unijo in Zapadom.

Dokler ne pride do stvarnega izboljšanja odnošajev med Ameriko in Rusijo, dokler obe strani ne prenehata s politično vojno, toliko časa tudi ne bo prišlo do kakšnega sporazuma ne samo glede svetovne kontrole atomske energije, marveč so zelo slabi izgledi tudi, da bo prišlo do kakšnega razoroževanja. In do prvega, drugega in tretjega ne bo prišlo vsaj toliko časa, dokler ne bodo sestavljene, podpisane in sprejete vse mirovne pogodbe in morda niti še tedaj ne. Do izboljšanja odnošajev med Ameriko in Rusijo morda ne bo prišlo toliko časa, dokler se ne razčisti notranja situacija na Kitajskem in dokler se razbita Evropa ne bo postavila vsaj toliko na noge, da bo lahko zopet shodila.

Zeleli bi, da bi se grdo motili v tej naši pesimistični analizi. Ta napetost med obema velesilama zna trajati še več let, lahko še pet ali deset let, predno se bodo zmanjšali stvarni vzroki, ki danes, sploh že ves čas po "zmagi" vzplamtevaajo te konflikte, razburjajo živce in netijo sovraštvo. Edini, ki žanjejo profit od

Razgledi po stari domovini

(Od našega dopisnika Franja Aleča)

POLITIČNI PREGLED

General Moškov in še nekaj ustaških krvnikov-zločincev izročeni

Začetkom maja so nam iz Anglije komandanta Poljske telesne straže ustaškega generala Ante Moškova, generala Krena, inž. Tomiča, Turanskega in še nekaj drugih ustaških vojnih zločincih izročili. Proces proti ustaškim zločincem se bo pričel najbrže čez mesec.

Čestitane proslave zveza zmage

Jugoslovanski narodi so praznovali 9. maj — DAN ZMAGE nad mrčno fašistično tiranijo najbolj svečan način. Ta dan zmage smo praznovali s praznikom vsega svobodoljubnega človeštva in kot izraz tiste zmernosti, ki so danes strnjevale v boju proti hujskačemu vojni in ki žele demokratični mir in miroljubno sodelovanje med narodi sveta.

Še posebno sodelovali v slavljaju in izpričevanju majne zvestobe močni in za delujoči skupnosti slovanov narodov. Jugoslovanska armada je dala v neenaki borbi s fašističnimi vojniki največje žrtve. Zato tako zelo cenimo pridobitev svobode in zato smo tako strnjeno in povezani z ljudsko armado, novim državnim vodstvom in ljudskimi masami. Z iskrenim veseljem praznujemo ljubimo Jugoslovansko armado in vsak korak k njej utrditvi in okrepitvi. Ko naše ljudske množice po osvoboditvi prevzela vso oblast in s tem ustvarile vse predpogoje za hiter in mogočen razvoj naše države iz zaostale in ne napredno, bogato in sponkno državo, so obveznosti do ljudske vojske še bolj nagnile, kakaj naša armada je do plemenite nalogo, da bdi mirnim tvornim delom naša delovnega ljudstva po vseh in v mestih, kjer gradimo uresničujemo našo prvo "petletno".

Zato so pri proslavah Dneva zmage ogromne množice vzklicale naši vojski, našim osvoboditeljem in čuvarjem ter našim voditeljem in vodnikom.

Avstrijski šovinisti na proskem hujskajo brez prestanka

Pod geslom starih avstrijskih fašističnih šovinistov ter Hitlerjeve germanizacije za "nedeljivo Koroško", je organizirala lokalna avstrijska ljudska organizacija na Koroškem zborovanje, da bi dala novega poguma avstrijskim nacistom v njihovem boju proti našim upravičnim zahtevam in osvoboditvi koroških Slovencev. Avstrijska organizacija hoče ob podpori avstrijskih in zasledbenih britanskih organizacij uresničiti svoj velikomirski načrt "nedeljive Koroške" in paralizirati napore koroških Slovencev in njene politične predstavnice Osvobodilne fronte.

Simultana prepoved zborovanja na slovi Koroškem je bila prepovedana samo proti Osvobodilni fronti, reaktivirajo se lahko javno vršiti priprave za zborovanje. Z zločinsko propagando so slepili ljudi, da zbira jugoslovanska armada čete ob avstrijski meji, ki kažejo napredne namere. Te klevete je pred razširila po svetu poljska angleška agencija "Reuters", ki je prikazala naše kresovanje, ki smo jih prizigali na prednji občinski ustanovitve Osvobodilne fronte, kot dogovorjeni znak za splošen napad jugoslovanskih čet na Koroško.

Novi predsednik koroške vlade Ferdinand Wedenig je s predstavniki klerikalne in desničarske social-demokratske stranke obiskal britanske civilne oblasti in se dogovoril za ustanovitve reda in miru na Koroškem. Po zločinskih razgovorih so bile

prve aretacije in hišne preiskave pri pristajališčih OF in zavednih koroških Slovenceh. Istočasno pa je koroški predsednik vlade imel govore v Piberku, Veli-kovcu in Doberli vasi, kjer je nacistom povedal, da Avstrija in njeni zapadni zavezniki ne bodo nikdar dopustili, da bi se kršilo velikonemško načelo o "nedeljivosti Koroške" ter s tem vzpodbujal šoviniste in naciste k borbi.

Od tedaj so napadi nacistov na koroške Slovence še bolj drzni. Londonski "Times", ki je pozabil na VI in V2, ki so jih na britanska mesta metali tudi Avstriji, je brž podprl svoje reakcionarje v Avstriji in se razpisal o potrebi takojšnje ustanovitve avstrijske vojske, čeprav jo je mogoče ustanoviti samo iz fašističnih elementov. Še gorostasnejšo izjavo pa je podal uradni angleški predstavnik, ki je omenil "poročilo o nekaterih vdorih na avstrijsko ozemlje", o katerih je potem moral priznati, da jih sploh ni bilo, a da je vendar zato potrebna armada za vzdrževanje miru na avstrijski meji.

Zločinska igra avstrijskih šovinistov ne bo uspela. Slovenci na Koroškem so slej ko prej trdno odločeni še nadalje boriti se za svojo svobodo in za priključitev k ljudski republiki Sloveniji v okrilju Jugoslavije, pa naj si reakcionarji Avstrije in inozemski še tako prizadevajo, da bi preprečili to osvoboditev.

Nova amnestija v Jugoslaviji
Na Dan zmage je izšel ukaz Predsedstva Ljudske skupščine Jugoslavije o pomilostitvi vojaških oseb. Iz amnestije so izzete osebe, ki so bile obsojene zaradi dejanj špijonaže.

Zgradili bomo novo Gorico

S Francosko črto je bila odvzeta Jugoslaviji sončna Gorica, kulturno in gospodarsko središče primorskih Slovencev. Ozemlje zapadno od te takozvane francoske črte bo pripadlo v smislu mirovne pogodbe Italiji. V teh dneh je bilo sklenjeno, da se zgradi v neposredni bližini starega mesta Gorice nova Gorica.

Pri okrajnem izvršnem ljudskem odboru goriskega okraja je bil ustanovljen poseben delovni odbor, ki mora pripraviti in izdelati regulacijski osnutek za novo Gorico, ki bo postala gospodarsko in kulturno središče Slovencev na zapadni meji. Za gradbena dela bodo investirane velike vsote.

Zanimanje za konvencijo SANS-a

V Sloveniji vlada živahno zanimanje za konvencijo Slovenskega ameriškega narodnega sveta, ki se bo vršila koncem maja t. l. Naše narodne, delavske in ženske organizacije cenijo

Rudarska unija UMW je konkretno pokazala svoje simpatije do telefonskih stavkarjev. John T. Jones, član eksekutive UMW, izroča ček za \$100.000 Carltonu W. Werkau-u, direktorju stavke, za podporo stavkarjem. Priskočile so jim na pomoč tudi druge unije. Za delavce in delavke je ta stavka bolj slabo izpadla.

jo velike pomoči, ki se je ameriški rojak nudil v času naše najtežje borbe, ko je šlo za naš nacionalni obstoj in ko so fašistične horda teptale našo krvjo napoleno rodno grudo. Glas krvi je zmagal v veliki večini ameriških rojakov, ki danes s saupanjem in svetlim optimizmom gledajo na prerojeno domovino, ki se obnavlja in gradi, da ne bo več odvisna od tujih in domačih iskoriščevalcev.

Slovenija cenijo velike materialne irive ameriških rojakov, ki nudijo še nadalje pomoč in pomagajo celiti rane, ki so nam jih povzročili okupatorji v letih silovitega besnenja in opustošenja. S ponosom gledamo na naše brate in sestre v Ameriki, ki so v odločilnih trenutkih spoznali smisel našega velikega boja za svobodo in demokracijo, podprli naše matere v boju proti skupnamu sovražniku, stali ob strani našim množičnim organizacijam ter številnim družinam slovenskega rodu in s tem prispevali svoj veliki delež v času najtežje zgodovinske ure.

Slovenski ljudje v prerojeni Jugoslaviji iskreno pozdravljajo delegate Slovensko-ameriškega narodnega sveta, jim želijo na konvenciji čim večjih uspehov v nadaljnjem delu in se jim istočasno zahvaljujejo za vsa plemenita dejanja pomoči.

Denar kot mlinsko kolo

Pri nas bi gotovo nastalo veliko začudenje, če bi videli moža, kako gre po cesti in kotali pred sabo novček, ki je večji od njega samega. Na otočju Yap pa je to običajna stvar; tam so celo novci, ki so dvakrat večji od človeka. Vsak tak novček ima na sredni luknji, ki je tako velika, da je v njej prostora za odraslega moža.

Zakaj so prebivalci Yapa izbrali tako neprikladno obliko denarja? Prebivalstvo je nepismeno in zato tudi nimamo zgodovinskih podatkov, toda ljudsko izročilo pripoveduje, da je pred nekaj stoletji enemu izmed mnogih bogov, ki jih tam molijo, padlo na misel, da bi sejal neslogo med ljudmi, ki so doslej mirno živeli. Hotel jim je dati nekaj, kar bi med njimi povzročilo prepir — denar. Poslušal se je v ta namen kralja iz Tomila (največji otok japonskega otočja) in kralj je odjadriral proti jugu, kjer je na nekem otočju naletel na nekako svetlikajoče se kamenje, ki ga je po božjem naročilu obdelal v okrogle plošče. S tem se je vrnil domov in od tedaj, pravijo, otočje Yap ne pozna več miru.

Kamen pa ni edina vrsta denarja na tem otočju; kot drobiž uporabljajo tudi školjke, posebno lepe "lavalava". Kamenit denar z obsegom moškega pasu velja nekako 4000 kosovskih orehov, to je okoli 20 dolarjev. Novci, visoki kot človek, imajo neprimerno višjo ceno. Ta denar velja samo v notranjosti otokov, v glavnem pristanišču je v veljavi japonski denar, kajti otočje Yap je bilo do zadnje vojne pod japonskim mandatom.

Lužiški Srbi

Pri sedanjih pogajanjih za mirovno pogodbo z Nemčijo je stopil v ospredje zanimanje slovenske javnosti problem slovenskega prebivalstva v Gornji in Dolnji Lužici. Kot je ugotovila osrednji narodni odbor Lužiških Srbov v Budyšinju, živi danes s obeh Lužic približno 900.000 prebivalcev, od katerih je 500.000 Lužiških Srbov. V številu Nemcev, ki so nastanjeni v obeh Lužicah je tudi mnogo beguncev nemškega porekla iz Češkoslovaške in Poljske.

Popis prebivalstva, ki se je vršil lani v Dolnji Lužici, je bil izveden povsem netočno in nepravilno. Tu je treba poudariti, kakšno je bilo postopanje poraženih Nemcev do Lužiških Srbov. Da bi dobili kar najnižje število lužiskosrbskega prebivalstva, so Nemci postopali pri popisu podobno, kot so bili vajeni iz časov Hitlerjeve vlade: Nastopala je nemška policija, grozili so na vse strani, uporabljali so netočne in potovorne informacije samo, da bi zastrašili Lužiške Srbe, ki naj bi pri popisu neposredno priznali nemško narodnost ali pa ostale podatke popisali tako, da bi izgledalo, da simpatizirajo z Nemci. "Domevina", osrednje društvo Lužiških Srbov, je izdala letake, v katerih je opozorila, kako se morajo popisne pole izpolniti, toda nemška policija je letake, ki jih je cenzura dovolila, zaplenila in jih pri Lužiških Srbih še dan pred popisom iskala po stanovanjih.

Pod nemškim pritiskom so zato nekateri Lužiški Srbi izpolnjevali popisne pole, iz katerih je izhajalo, da so Nemci. V nekaterih občinah so bili popisni posli razveljavljeni, samo zato, ker so se cele občine priglasile k lužiskosrbski narodnosti. Ponekod je bilo sicer dovoljeno na popisne pole uvesti lužiskosrbski jezik kot materinsko, toda bilo je prepovedano zabeležiti svoje lužiskosrbsko poreklo.

Postanek in delovanje vulkanov

Ni še dolgo, ko smo čitali v dnevnem časopisu o ponovnem in silovitem bruhanju Etne, ki je povzročila mnogo škode. Njena lava je pokopala v svojem uničujočem zaletu ne samo posamezne hiše, ampak cele vasi, ter puščala za seboj popolno puščavo, ki je desetletja ne bodo mogli več spremeniti in ji vrniti njega pritiska, ki ga povzročajo zemeljski plini, proti katerim se ustavi in upira zunanji pritisk, odpor sten, ki ga obkrožajo in razne druge ovire. Počasno ali naglo, trajno ali izmenično bruhanje ognjenika zavisi od moči in delovanja teh zemeljskih plinov in od razlike med notranjim in zunanjim pritiskom.

Bruhanje ognjenika se nam predstavi na več različnih načinih. Na splošno pa opazimo, da ti izbruh zavisijo od temperature, od jakosti plinov in od kakovosti lave. Različno delovanje raznih ognjenikov ali pa tudi delovanje enega in istega ognjenika, je včasih odvisno od različnih oblik in položaja lave v žrelu in od asimilacije snovi, ki tvori stene notranjega dela žrela. Izbruh raznih ognjenikov se razlikujejo ne samo po svoji jakosti in po eksplozivni sili, ampak tudi po temperaturi, starosti, obliki in po množini bruhaajoče snovi.

Svojevrstni so pojavi bruhanja pri ognjenikih, ki imajo svoje žrelo pod morsko gladino in tistih, v katerih žrelo so nastala jezera. Pri prvih se pojavljajo visoki vodni stebri, dočim se pri drugih navajljajo eksplozije blata in blatna lava. V raznih obdobjih svojega delovanja ognjeniki zamenjajo svoje notranje in zunanje oblike zaradi materiala, ki ga mečejo iz sebe in se kopiči na zunanjih in tudi notranjih pobočjih in stenah v raznih plasteh. Tudi kadar pravo bruha-

nje za krajšo ali daljšo dobo preneha, se vendar često pojavljajo potresi in razni termični ali hidrotermični pojavi, s katerimi nas ognjenik opozarja, da v njem spijskrite sile. Znanstveniki se ne zanimajo samo, kako bi rešili teoretične probleme, ki napredujejo vzporedno z napredkom pri drugih vedah in posebno pri geofiziki. Oni se zanimajo tudi za praktične probleme, probleme predvsem za raziskovanja glede napovedi izbruhov, obrambo proti njim in izkoriščanje sil, ki pri takih izbruhih nastajajo. Posebno izkoriščanje sil je zelo velike važnosti. Na vseh teh poljih se je že mnogo storilo, vendar ostane še mnogo dela za bližnjo bodočnost. Glede napovedi bodočih izbruhov je opazovalnica na Vezuvu dosegla že tako lepe uspehe, da morda ni več daleč čas, ko bomo v tem oziru dosegli popoln uspeh. (Po Ljud. ted.)

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)
dolžna. Moram razložiti, zakaj sva bila obdolžena. Moj stric je bil v Zagorju obrtnik pri delavski blagajni, ravnatelj pa ga je imel na piki, ker ni hotel tako delati kot je on želel, toda odslužiti ga ni mogel. Ker pa je ravnatelj mislil, da sva z bratrancem njegova sinova, se je spravil na naju. Lahko bi delala še naprej, če bi mu razložila vse podrobnosti, tega pa nisva hotela in tako sva dala slovo Zagorju. (Dalje prihodnjic) Joseph Hauptman.

Skrajna raztresenost

Služkinja: Gospod profesor, grem v mesto; ali želite, da vam kaj prinesem? Profesor: Da, pojdite k brivcu in pustite me ostriti.

ČSR danes

Današnja Češkoslovaška republika, ki ima po odstupu Podkarpatske Ukrajine Sovjetski zvezi 127.765 kv. km, šteje vsega 12 milijonov 3.000 prebivalcev. Od tega števila pripada na Češko 5 milijonov 503.000, na Moravsko in Slezijo 3.040.000 in na Slovaško 3.460.000 prebivalcev. Medtem ko je gostota prebivalstva Češkoslovaške republike znašala pred izbruhom druge svetovne vojne 114 prebivalcev na 1 kv. km je po 31. dec. 1946 padla na 94 prebivalcev na 1 kv. km. Ta gostota je po delelah razdeljena: na Češkem živi na 1 kv. km 106 ljudi, na Moravskem in v Sleziji 113 in na Slovaškem 71 prebivalcev. Neposrednih žrtev okupacije je bilo na Češkoslovaškem vsega 200 tisoč. Na Češkoslovaškem živi še okrog 100.000 Nemcev, od katerih je 60.000 zaposlenih v industriji in poljedelstvu. O njihovi končni usodi bo odločilo češkoslovaško notranje ministrstvo. Tu gre predvsem za osebe nemškega porekla, ki so v času vojne pokazale svoje antifašistično prepričanje, kakor tudi za osebe iz mešanih zakonov. Poleg tega živi na južnem Slovaškem okrog 200.000 pripadnikov madžarske manjšine. To vprašanje bo moralo biti rešeno 6 mesecev po podpisu mirovne pogodbe.

Velika razlika

Tine: Kakšna je razlika med ekspresionistično sliko in ekspres-kavo? Tone: Ti povej, jaz ne vem. Tine: Velika razlika je. Ekspres-kavo lahko popiješ, z ekspresionistično sliko pa ne veš, kaj bi naredil.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

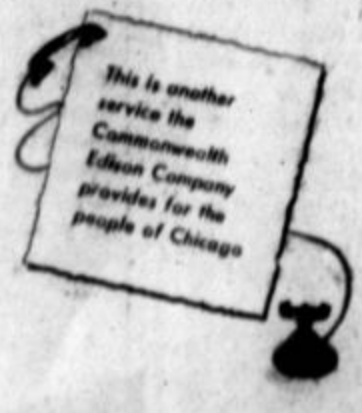
"Mortimer, better call the Edison S. O. S. Crew!"

Ti so "Johnny on the spot" kadar ugasnejo luči! Vedno pripravljena je mehanizirana armada Commonwealth Edisonove Kompanije delavcev — s truki opremljenimi za vsako silo. Najsibo podnevi ali ponoči, ako je vsled kateregakoli vzroka prekinjen električni tok, ti takozvani "trouble shooters", takoj prihitiijo na pomoč.

Zato da vam je čimprejnjša pomoč zagotovljena, so ti možje vedno v telefonični stiki z njihovimi uradi. Vaši prošnji se odzovejo zapovrstno, kakor sprejeta, in skoro vedno popravijo kakršenkoli nedostatek v zelo kratkem času potem ko ste oddali Vaš "S. O. S."

Ako je Vaš električni tok prekinjen, je najprvo treba pogledati in nadomestiti pregorele žice (fuses). Ako to ne pomaga, in sami ne veste vzrok nedostatka, telefonirajte RANDolph 1200. Zmerna cena za delavcev čas bo vključena v mesečnem računu za elektriko.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

ZMAGALI BOMO!

REPORTAŽE S POHODOV 18. DIVIZIJE

Tone Seliskar

(Nadaljevanje)

"Maščuj ga, maščuj ga, Peter!" ga je rotala, ko je odhajal v partizane.

In Peter ga maščuje! Obrne svojo mavzerko in v kopitu so zarežane: izpod Turjaka dve, od Kolpe sedem, izpred Ravne gore tri, od Vrbovskega štiri, iz Gomirjev dve črti.

Vse premalo za takšnega očeta! Vse premalo za sto in sto drugih, ki so padli pod zemljo le zato, ker so ljubili svojo domovino! Vse premalo za krvavo gorje naših mater!

Potem se nenadoma dvigne in gre k Ljubi. Ljuba ga gleda vsa zavzeta in ponosna. Korenčan sname zvonček s partizanke in ga ji vtakne v lase. V sonce se napotita iskati žarkov tihe sreče.

Kmalu po polnoči je pozvan komandant bataljona v štab brigade. Nihče ne spi. Kurirji prihajajo in odhajajo. Telefon neprestano kliče. Komisar hodi venomer od stene do stene in razmišlja. Komandant se sklanja nad zemljevid, njegov svinčnik skače od točke do točke.

"Okoli tisoč ustašev in Švabov je pričelo prodirati iz Ogulina proti Gomirjem s šestimi tanki. Drugi in tretji bataljon sta se že zapletla v borbo z njimi. Tvoj bataljon naj nemudoma zasede obe višini nad cesto poleg porušene mostu, ki ga bodo hoteli na vsak način popraviti, če jim bo uspelo do tja prodreti. Lahko si misliš, kolike važnosti so Gomirji in most. Če jim uspe priti v Gomirje, je tudi Vrbovsko v nevarnosti!"

Fantje marširajo. Kolona je dolga. Dvesto mož se udara v mrzlo noč. Noč pa je jasna in milijon zvezd je na nebu. V daljavi je slišati odjek rafalov težkih strojníc in puškarenje ter ostre strele tankovskih brozstrelnih topov. Zdjaj pa zdaj za gozdovi nebo daleč naokrog obsveti. Pol neba se prižge in spet ugasne. V globini gozda se oglasi sova. Votlo kakor iz groba.

Fantje hite. Toplo jim postaja. Znoj curi s čela. Vodič jih vodi skož obsežne smrekove gozdove. Steza pelja mimo globokih kraških kotanj, čez jase, ki so polne bodočega brinjá, noge se zapletajo v korenine, žebji na čevljih izkrajajo po kamenju, iskra se užge izpod nog. Mula cepeta s kopiti, težko je natovorjena s težkim metalcem min. Nihče ne govori. Saj tudi ne sme. Stroga tišina je ukazana. Vse bliže prihaja grom topov, zlasti je slišati razstrelke težkih min, ki v točnih presledkih trgajo nočno tišino.

Na slemenu jim zažari nasproti vsa ognjena podobna nočne bitke. Svetlikajoči se metki tko svetle, svilene nitke v temo. Odsevi izstrelkov minometov zagore, ugasnejo in čez nekaj trenutkov se v nasprotni strani zablikska, grom raztrga molk noči. Bele svetle rakete sovražnika lžejo položaje naših čet. Svistajo pod nebo, tamkaj zagore in vsa silna svetloba za hip obvisi pod oblaki, kakor da bi se hotela tamkaj pripeti, potem pa ta ogromna svetilka počasi pada in ugasne.

Pod slemenu je cesta. Nad porušnim mostom zavzamejo fantje položaje. Tiho in spretno se razporede čete na obeh straneh ceste po strmini. Korenčan se je zakopal v prve vrste pod mostom in ima dober zaklon. Sovražnik se bo moral ustaviti pred ruševinami mostu, če ga

ne bosta ta čas že ostala dva bataljona ustavila. Struga je globoka, skalovita. V njej leže razmetani kosi železa, velike skale cementnega podstavka. V dobrem kritju je razpostavljeno težko orožje; strojnice, težka breča in minometalci. Le kar naj pridejo!

Korenčan leži na zemlji in razmišlja. Zemlja je zmružena, na vejicah nizkega brinja je obseženo lrvje. Nekaj črnih brinovih jagod si utrga in jih žveči. Od daleč je slišati hrmut tankov. Torej so le prodrli? ... E, lahko jim je s temi jeklenimi pošastmi! Potiplje s prstom za reze na kopitu mavzerke. Še je dovolj prostora! Nocoj se je prijavil za bombaš in v ključnjaku ima deset težkih angleških bomb.

Vse za očeta!
Vse za Gramozno jamo!
Vse za krvavo trpljenje slovenskih mater!

Korenčan misli in misli. Kako je človek pred borbo za čudo miren! Nekako vdan v svojo usodo, predan svojemu orožju, nekako ves zanešen v smiselno skladnost povelja, namena, cilja in vere vase, ter v tisto veliko stvar, v katero veruje! Nobenega dvoma ni v srcu. Nikake bojzani. Le to pričakovanje je težko. Borba je kakor strast, ki napravi človeka neučukanega in nestrpnega. O, le naj pride sovražnik! Sovražnik! ...? Korenčan je mnogokrat pretehtal to besedo. Tako je enostavna, tolikokrat se na dan izgovori, kakor malokatera druga! Sovražnik! ...? Prav tako je človek, kakor on sam! Morda bo ta, ki ga bo danes ubil, istih let, istih misli in istih želja? Morda ga mati pričakuje doma kakor njega. Morda ima celo kanarčka v kuhinji in prav tako rad prebira knjige kakor on sam? Pa vendar si bosta čez nekaj hipov stala nasproti kakor dva ognjena zublja, in si bosta prizadevala uničiti drug drugega. Brez usmiljenja! Premišljeno, strastno, krvoločno! Uporabljiva bosta vsa sredstva, da se ugonobita; puško, bombo, nož pa tudi gole prste, če se bosta zgrabila za vrat. Toda Korenčan ve: zemlja, na kateri se bori, je njegova domovina. To zemljo orje in prekopava njegov rod že tisoč pet sto let. Ta zemlja je njegova last, s to zemljo njegov narod živi in umrje. Toda Korenčan se nadalje ve: Ta sovražnik pa, ki mu bo vsak čas stal nasproti, nima kaj iskati na tej zemlji. Sovražnik po tej paši zemlji ropa, kolje, požiga in mori. Hoče nas zatreči, da se bo po naših hrbtih dvignil še više ... Zakaj izvršuje taka povelja silnega tirana, ki se vendar protivijo vsakemu čutu dobrote, ljubezni in pravičnosti? ...? Ne, saj zato, ker jih izvršuje, je njegov sovražnik. In prav tak sovražnik mu je ubil očeta! Tak sovražnik je požgal sto in sto naših vasi, poklal na tisoče naših mož, žena, otrok!

Tu ni kaj razmišljati! Rajši misli na Ljubo, ki zdajle še spi. Ona niti ne ve, da se je podal ponoči na položaje. V borbo! Glej, tudi nji je sovražnik zaklajal očeta in mater, kar tako iz gole krvoločnosti. Ah Ljuba ... Zares je lepo dekle, pametno in verno! Z brado otiplje topli, svilen šal, ki mu ga je večer dala za spomin. Nič si prav za prav nista povedala, toda čutila sta oba, da se imata rada; In mar ni pametna, mar ni verna, ko mu je ob slovesu dejala:

(Dalje prihodnjčič.)

liko tihih želja, koliko vročih hrepenenj, koliko grenkih solz in prelite krvi je skrito v tej besedi, tega Dana ni vedela in ni slutila, da pojde tudi ona poleg brata Jožeta in še nešteti drugih na žrtvenik in da bo šel z njo na žrtvenik tudi Tomaž.

II

Leto dni je pričigala Dana luč na oknu. Leto dni sta slednji večer ob deseti uri dva partizana iskala s pogledom luč v dolini pod Snežnikom. Leto dni je bilo Danino srce srečno, ko je z vso vnemo delala za partizane, jim dajala, pomagala, kjer je le mogla, in tolažila, kjer so potrebovali njene tolažbe. Ko je zvečer pričigala luč na oknu, je bila sleherná njena misel tam gori v gozdovih pri bratu Toneu, pri zaročencu Tomažu in pred njo je bila ena sama pot, ki so jo začrtali s krvjo najboljši slovenski sinovi. Nikogar na svetu ni bilo, ki bi Dana odvrnil s te poti, zakaj tudi kri brata Jožeta je bila razlita po tej poti in ta kri je terjala povračilo.

Nekega dne—leta 1942 je bilo to—pa se je tam pod Snežnikom dogodilo nekaj strašnega. Spet je bila pomlad kakor takrat, ko je šel Tone v gozdove, spet so cvetele češnje na gmajni za vasjo in dehtele tako sladko in omamno, da je vonj, ki je prihajal iz doline in se širil na vse strani, dospel tudi tja v gozdove do Tomaža in ga privabil pod Danino okno. Dva srečna človeka sta tesno objeta odšla v hišo, iz teme pa je prežalo za njima dvoje satansko zlobnih oči.

Potekli sta dve uri. Temne postave so obklopile hišo in čakale na žrtev, da planejo nanjo iz zasede kakor plane volk na jag-nje. Tomaž in Dana sta se tačas nič hudega sluteč pogovarjala o soncu, o svobodi, ki bo kmalu zasijala tudi nad to trdo kraško zemljo, pogovarjala sta se o pomladni, ki je prišla v dolino kar čez noč, in o rožah, ki so pokrile to dolino. Spet mu je napolnila nahrbtnik z dobrotami; vse, kar je bilo pri hiši najboljšega, je hranila za Toneta, za Tomaža, za partizane. Hotela ga spremiti, da bi na koncu vrta obudila spomine na tisti prvi poljub, ki ga ni mogla pozabiti. Ko pa sta stopila v vežo, sta zaslišala rezko povelja, ki so prihajala od zunaj. Tomaž je prebledel.

"Dana, izdana sva!" Dana se ga je oklenila: "S teboj bom umrla, Tomaž!" Tedaj pa so že zažvenketale šipe na oknih. Prvi strelji so pretrgali noč. Na vrata je nekdo z vso silo udaril s puškinim kopitom. Tomaž je bliskovito pograbil puško in začel streljati v vrata in okna. Zunanaj je nekdo zaječal in se zgrudil zalet od Tomaževe krogle. Tomaž pa je streljal dalje in njegove oči so gorele v ognju sovražstva, tako da je pozabil na vse, celo Dana. Šele potem, ko se je zarila v Danin tilnik sovražna krogla in je Dana glasno kriknila, se je Tomaž zavedel. Sklonil se je nad njo, jo pobožal po laseh, po licu in jo še zadnjič poljubil na ustnice.

V hiši je streljanje ponehalo in tedaj se je nekdo ojunčil in skočil skozi okno vanjo. Tomaž je izstrelil zadnji zobjov v njegove prsi. Spet se je začelo streljanje z vseh strani. Tomaž je vedel, da se ne more prebiti, ker jih je preveč, vedel je, da je izgubljen. Ob njem je ležala Dana s sladkim smehljajem na ustnicah in ga gledala z napol zaprtimi očmi ...

Tedaj je potegnil izza pasa sa-

Mehliček predsednik Aleman (desno) je zadnje dni Trumanu vrnil oblik in bil častni gost Amerike. Pravijo, da sta se zelo dobro razumela. Znamenje ožjih odnosov med obema republikama je tudi v tem, ker so tudi v Mehliki začeli posnemati Ameriko v anti-komunistični historiji.

mokres in spet začel streljati. Zadnji naboj je prihranil zase.

Še enkrat je pobožal Danico, ki jo je ljubil navdse. Zdjaj je bila ta Dana, ki je v njej življenje kar kipelo, v enem samem trenutku mrtva. Še enkrat se je Tomaž sklonil nad njo in jo poljubil na čelo. Okrog njega so švigale krogle. Potem je iznenada začutil v križu pekočo bolečino. Zdjaj ni več odlašal ... Pomeril je zadnjič v življenje, sprožil in zadel kakor vedno ... Krogla mu je prebila srce ...

Še dolgo so streljali v prazno hišo. Ko pa so videli, da iz nje ni več strela, so se slednjič ojunčali in prišli vanjo. Našli so Tomaža z iztegnjeno levico, stisnjeno v pest, desnica pa se je krčevito oklepala samokresa, ki ga je rešil pred sovražnikom. Iz njegovega mrtvega obraza sta gledala sovražstvo in zaničevanje. Tedaj jih je spreletel sram. Petdeset jih je bilo, pa ga niso ujeli, čeprav jim je bilo naročeno, naj ga pripeljejo živega. Namesto Tomaža bodo morali peljati svoje mrljice z grdimi, in strahu pred smrtjo spačenimi obrazi.

Začeli so divjati od jeze. Dana in Tomaža so odveliki na dvorišče, nato pa so se lotili svojega najljubšega dela—začeli so ropati. Pokradli in odpeljali so vse. Založno so tulili prašiči v hlevu, preplašeno je mukala živina, ko je zagledala svojo dobro gospodinjjo mrtvo. Pes je gibno ležal ob hišici z iztegnjenimi nogami. Nekoga je bilo postal strah pred njegovim strahovitim tuljenjem in je naredil konec z njim. Ko so videli, da nimajo v tej hiši ničesar več iskati, ko so našli vse, kar so želeli, so nanesli iz kolozca iz skedenja sena in slame in zažgali prelepo domačijo Tonetovo.

Izza hribov je pokukalo sonce tam z nasprotni strani in obsijalo v dolini pod Snežnikom razdejanje in človeško kri. Spet se je skrilo za oblake. V gluhi tišini so počasi in strahoma drug za drugim prihajali sosede iz hiš in ugledali Dana in Tomaža, ki ga niso poznali, tam na dvorišču, pod njima pa mlake krvi. Groza jim je vzela dih. Zajokale so Danine prijateljice ob mrtvem truplu najboljši in najzavednejši v vasi. Vedele so, da njene dobre roke ne bodo več dajale, da so razdale vse. Vedele so, da je v vrstah zavednih Slovencev na Primorskem nastala z Danino smrtjo vrzel, ki jo no-

beno izmed njih ne bo mogla izpopolniti.

Le ena hiša v vasi je molčala in ljudje iz te hiše so se umikali pred ostalimi vaščani, ker so se slehernemu bali pogledati v oči. Hiša izdajalec. Ljudje so jo prekleli in se razšli.

Še tisto popoldne so Dana in Tomaža pokopali, ker je tako zahtevala višja oblast. Tomaža in Dana so položili v skupni grob in dekleta so ga pokrile s cvetjem, z belim pomladnim cvetjem—grob neveste Dane in ženinina Tomaža.

III

Tone je tisto noč nestrpno čakal prijatelja. Še nikoli ga ni tako težko čakal. Zla slutnja mu ni dala zaspati in vso noč ni zatnil očesa. Ko se je nad Snežnikom začelo svetlikati in so se Javorniki ter Bička gora odeli v tenčico jutranje zarje, je Tone napenjal oči, da bi videl dolino pod Snežnikom in v njej svojo rojstno vas. Toda Tone je zaman strmel. Nad dolino je ležala megla. Šele okoli devete ure se je megla dvignila in tedaj je Tone videl, da se iz njegove rojstne vasi valijo težki, črni oblaki dima. Iz daljave se ni dalo razločiti, čigavo domačijo uničujejo plameni. Šel je po daljnogled. V plamenih je ugledal lastno domačijo.

Zdjaj je vedel, da ga srce ni varalo, ko mu bojazen ni dala spat. Nasilnil je glavo na bukev in zaprl oči, da ne bi videl, kako mu plameni uničujejo to, kar so njegovi predniki pridobili s trdim delom in je bilo tudi njemu sveto. Prvo, kar mu je prišlo na misel, je bila Dana. Kaj je z njo?—Kaj je s Tomažem, ki se še ni vrnil? Opoldne je vedel vse.

Ko so ubili Jožeta, je samo zakrčkal z zobmi. Sedaj pa, ko so ubili še zadnje, kar mu je bilo

ostalo, sestro, ki je komaj stopila v življenje, to malo Dana, ki je je bila sama dobrotá, in poleg nje najboljšega tovariša, se ni mogel več premagati. Zadržal je. Tovariši, naslonjeni na puške, so mrko gledali v daljavo.

Luč pod Snežnikom je za vedno ugasnila. Tone ni mogel več strpeti v snežniških gozdovih. Odsel je na Dolenjsko in glas njegove mašinke je sovražniku vlivajl grozo.—Le v temnih nočeh se mu je pogosto zadelo, da vidi dolino pod Snežnikom in v njej motno rdečo luč. Še enkrat se mu je spet zahotelo, da tranjske, njenih gozdov in njenih podzemskih jam s skrivnimi lepotami in zakladi. Saj Tone je bil Notranjec, trd, samozavesten in uporen, v srcu pa dober in mehak kakor velikonočne postice.

Razni mali oglasi

Cleaning Women
Apply Room 340
407 S. Dearborn

WOMEN
GENERAL CLEANING
Good salary; 1 meal
BELMONT HOSPITAL
4058 Melrose

MEN
GENERAL CLEANING
Good salary; 1 meal
BELMONT HOSPITAL
4058 Melrose

Slovene Records

- 10-inch records 79c COD, plus postage
- C-400 Moja baba je pijana, polka. Ko pridem skozi log, valček
  - C-408 Luba polka. Planina p lka
  - C-410 Pomladanski polka. Bele rože, valček
  - C-412 Tektetova tožva, valček. Veseli tovariši, polka. Kusar's orchestra
  - C-413 Detroitka polka. Dizzy daj polka
  - C-414 Treba in, treba ni, polka. Herkulovic, waltz
  - C-415 Moje ženke glas. Na levo, na desno, polka
  - C-416 Moje dekle. Dekle, kdo bo tebe troštal. Frank Yankovic and his orchestra
  - B-003 Po zimi pa rožice ne cveto, valček. Veseli lovec, polka
  - B-404 Odpiraj dekle kamrico, polka. Gor čez lezoro, valček. J. Pluth and his orchestra
- Write for free catalogue of all new SLOVENE RECORDINGS to PALANDECH'S 536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (May 31, 1947), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poteklo naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine ki oni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še pisajo pri assessmentu \$1.25 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo—Vselej kakor kateri tednik članov, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$8.50
1 tednik in 8.00	1 tednik in 8.50
2 tednika in 8.80	2 tednika in 9.00
3 tednike in 9.20	3 tednike in 9.50
4 tednike in 9.60	4 tednike in 9.90
5 tednikov in 10.00	5 tednikov in 10.50
Za Evropo je	\$11.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ .....

1. Ime ..... Čl. družine št. ....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripočite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2. .... Čl. družine št. ....

3. .... Čl. družine št. ....

4. .... Čl. družine št. ....

5. .... Čl. družine št. ....

Mesto ..... Država .....

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

LUČ POD SNEŽNIKOM

Marička Žnidarič

I

Tone je bil Notranjec, trd, samozavesten in uporen, v srcu pa dober in mehak kakor velikonočne postice. Oče mu je umrl od konfinacije in čez leto dni je od prevelike žalosti umrla še mati. Tone je na posestvu ostal sam s svojo sestro Dana. Imel je še brata Jožeta, ki je študiral v Trstu in le redkokdaj prihajal domov. Tudi o počitnicah ga ni bilo domov, saj za Jožeta ni bilo počitnic. Vedno je imel polne roke dela in kar je bilo najtežje, vse to delo je moral opravljati skrivaj, zakaj v Trstu je prisluškovalo vse, tudi morje in hiše in ulice. Vse to je Jože vedel in je znal skrivati le to, da je Slovenec, tega ni skrival nikoli. Nekega dne pa se je v Trst pripeljal Judež, ki je za umazaniji pet tisoč lir podal Jožeta in vse njegove nacrte. Tako se je zgodilo, da je Jožeta v njegovem velikem in nesebičnem delu med Slovenci na Krasu in po Notranjskem zadela krogla v srce. Jožeta so ubili, Tone in Dana pa sta tisto noč prisegla, da se bosta maščevala.

Pomlad je bila takrat. Od mornja je pihal gorak veter in češnje so že cvetele po ogradah, ko se je Tone odločil: "K partizanom pojdem." Ko je legel mrak nad dolino in mehko pobožal vasi in gmajne s svojo toplo žametno roko je Tone šel na pot. Obhodil je še enkrat vse prostore v

hiši, vzel iz knjižne omare knjigo, ki mu je bila najdražja, in jo vtaknil v žep. Potem je stopil v hlev, nasonil za trenutek glavo na Belčev vrat, pogledal Luco in šel je še v kot k Liski ter se poigraval z njenim malim otročkom. Pes, priklenjen na verigo pred hlevom, je veselo poskočil in pomahal z repom. Mislil je, da ga bo gospodar vzel s seboj. Pa ni bilo tako. Gospodar je odšel sam in Tarzan je žalostno cvilil, ko je videl, da odhaja brez njega.

Dana je Toneta spremila tja do križpota, ko se začno gmajne spreminjati v gozdove. Od tam pa jo je Tone poslal nazaj z naročilom: "Vsako noč ob desetih postavti na okno moje sobe luč—vsaj za četrt ure—in pošlji tja v samotne snežniške gozdove toplo misel za svojega brata. Ko bom zagledal luč, mi bo ob mislih na dom spet toplo v srcu in vedel bom, da se ni nič hudega zgodilo s teboj. Pa še nekaj, sestra: ne pozabi, da si Slovenka, Slovenka, pa naj pride nadte kar koli!"

Nad Snežnikom je zagorelo nebo v rdečem soju in vse tja do Nanosa so se razprezale krvave zarje. Ko je prvo noč zagorela luč na oknu Tonetove sobe, ki je bila obrnjena naravnost proti Snežniku, je Tone razložil svojo skrivnost tovarišem. Pokazal jim je luč v doli-

ni in sestrično sliko, ki jo je nosil na prsih. "Lepa je tvoja sestra, Tone, daj da bom še jaz pošiljal svoje misli k njej, morda bo začutila to v svojem srcu," tako je povedal Tonetu prijatelj Tomaž in Tone je bil tega vesel. Poslej sta bila dva, ki sta slednji večer ob desetih strmela v dolino pod Snežnikom, kjer je gorela motna rdeča luč.

Tomaževa misel je bila topla in živa. Neko noč je rahlo potrkalo na Danino okno, tako rahlo, da je Dana vtrepetala. Ko je odprla okno, je zagledala v vrtno brata Toneta, zraven pa še nekoga, ki ga ni poznala. Takrat sta si prvokrat segla v roko. Tomaž in Dana in videla sta, da se poznata že dolgo, dolgo in da sta si njuni duši tako podobni. Dana je prinesla iz kleti steklenico kraškega terana, ki ga je hranila le za izredne priliko. Izpili so ga, izpili na svobodo Slovencev.

Tomaževa kri se je razvnela in Danino srce je zagorelo v ognju, ki ga doslej ni poznala. Premagalo jo je in nasonila je glavo na Tomaževo ramo. Ko sta proti jutru odhajala Tomaž in Tone s polnima nahrbtnikoma, je šla Dana z njima do konca vrta, tam pa jo je oklenilo dvoje močnih rok in dvoje toplih, žametnih ustov se je vplilo v njene. Tomaž je prinesel v gozdove kruha. In prinesel je še nekaj: Danino sliko na svojem srcu.

V Dani pa je ostala v duši poleg besede "svoboda" še ena: "Partizan ... Partizan ... Ko-

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizičnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih ...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne ... Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4804